

... O TRAJNOSTNIH ŠPORTNIH DOGODKIH

I. Kaj je trajnostni športni dogodek?

Področje športa je pomembno za vsako družbo in je tudi način za doseganje trajnostnosti. Opredelitev trajnostnega športnega dogodka izhaja iz definicije trajnostnega razvoja, ki pravi, da trajnostni razvoj pomeni "**zadovoljiti trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrozili zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij**" (Svetovna komisija za okolje in razvoj - Brundtlandina komisija, 1987). Trajnosten razvoj je oblika razvoja, v katerem so s porabljanjem (naravnih) virov zadovoljene človeške potrebe, pri čemer pa je okolje zaščiteno, tako da te potrebe lahko zadovoljujejo sedanje generacije in v nezmanjšani meri tudi prihodnje generacije. Trajnosten razvoj povezuje skrb za nosilno sposobnost naravnih sistemov z družbenimi izzivi, s katerimi se srečuje človeštvo. Je dinamično ravnovesje med človekom in naravo, ki omogoča socialno pravičnost in medgeneracijsko solidarnost.

Trajnostni športni dogodek je tako dogodek, ki zadovoljuje sedanje potrebe (organizatorjev, udeležencev, obiskovalcev, sponzorjev, dobaviteljev produktov in storitev ter lokalne skupnosti in družbe v celoti), ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe. Naslavlja področja okolja ter družbenega in gospodarskega razvoja. Prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (varovanju živali, rastlin in njihovih habitatov), zmanjševanju podnebnih sprememb, učinkoviti rabi vode, energije in drugih virov, zmanjševanju količine odpadkov ter pospeševanju trajnostne mobilnosti. Vključuje elemente trajnostne lokalne proizvodnje in potrošnje in pospešuje vzpostavljanje trajnostnih dobavnih verig. Ščiti interese lokalnih skupnosti, vključuje pa tudi pomembne vidike zaščite kulturne dediščine in človekove varnosti, zdravja in pravičnih odnosov.

Zakaj so trajnostni športni dogodki pomembni?

Šport je medij, ki ima v Sloveniji veliko mobilizacijsko moč - pritegne veliko bralcev, poslušalcev, in gledalcev ter veliko udeležencev in obiskovalcev prirediteljev. Trajnosten pristop k organizaciji in izvedbi športnega dogodka prispeva k zmanjšanju njegovega neposrednega škodljivega okoljskega in družbenega odtisa. Še pomembnejša je priložnost, da na trajnostnih športnih dogodkih vsi deležniki od organizatorjev, sponzorjev in dobaviteljev, do udeležencev in obiskovalcev pridejo v stik s trajnostnimi praksami – jih opazujejo, izkusijo in po možnosti prenesejo v svoje vsakodnevno ravnanje. Trajnosten športni dogodek tako niso samo pomemben napredek v industriji dogodkov, ampak so predvsem **pomemben komunikacijski kanal za trajnostne prakse**. Če športni dogodek izpolni to poslanstvo, **zapusti družbi in okolju pozitivno zapuščino**. S tem pa njegovi potenciali še niso izčrpani. Dogodek lahko pusti pozitivno zapuščino tudi z ustvarjanjem novih delovnih mest,

uvajanjem novih tehnologij, vzpostavljanjem trajnostnih dobavnih verig, usposabljanjem in prostovoljskimi priložnostmi, z gradnjo trajnostne infrastrukture in s prenosom znanja.

Človeku in okolju prijaznejši športni dogodki so **razvojna priložnost za Slovenijo**, saj prinašajo koristi na vseh segmentih družbe: za lokalno skupnost, posameznika in gospodarstvo. Takšne prireditve **povečujejo uspešnost organizatorja** (zviševanje ugleda, prihranki, pridobivanje sponzorjev, višja javna podpora, nova partnerstva, črpanje evropskih sredstev), ponujajo **koristi za sponzorje** (izkazovanje okoljske in družbene odgovornosti, dolgoročna partnerstva, zviševanje ugleda) in prinašajo **koristi na lokalni ravni** (izboljšuje se lokalna ekonomija, vpetost v okolje, koristi za naravno in družbeno lokalno okolje, razvoj lokalne skupnosti na trajnostnih temeljih, promocija lokalne dediščine).

Trajnostna organizacija dogodkov je **vse bolj prisotna zahteva** (zahteve mednarodnih športnih zvez in politik). Organizatorji morajo delovati trajnostno, če hočejo v prihodnosti še naprej uspešno delovati.

II. Projekt ČISTA ZMAGA Trajnostni športni dogodki

Projekt vodi [Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj](#) – neprofitna nevladna organizacija s statusom delovanja v javnem interesu. Cilj projekta je prispevati k uveljavitvi principov trajnostnega razvoja v slovenski družbi preko športnih dogodkov in njihovih deležnikov.

Specifični cilji:

- pripraviti vsebine in orodja za organizatorje trajnostnih športnih dogodkov,
- ozavestiti in izobraziti ciljne skupine projekta ter deležnike športnih dogodkov in spodbuditi spremembe v ravnanju,
- vplivati na sistemske rešitve v podporo trajnostnim športnim dogodkom v zakonodaji in strateških razvojnih dokumentih na državni in lokalni ravni.

Partner projekta je [AISTS \(Mednarodna akademija športne znanosti in tehnologije\)](#), ki ima več kot desetletne izkušnje na področju izobraževanja, svetovanja, razvoja in organizacije tovrstnih dogodkov, tudi na najvišji ravni (MOK, Evropska atletska zveza ipd).

Spletna stran projekta: www.cistazmaga.si. Namenjena je vsem, ki bi radi več izvedeli o tem, kaj se na področju trajnostnih športnih dogodkov dogaja pri nas in po svetu, kaj trajnostni športni dogodek sploh je in kako lahko prispeva k doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Posebej je zanimiva rubrika Dobre prakse, ki so navdih za vse, še posebej pa za organizatorje športnih dogodkov v Sloveniji.

Pri širjenju idej trajnostnih športnih dogodkov nam pomagajo **ambasadorji trajnostnih športnih dogodkov**: Mitja Petkovšek, Katarina Venturini in Franci Petek. Intervjuje z njimi lahko preberete tukaj: http://www.cistazmaga.si/?page_id=4.

Pri delu z organizatorji športnih dogodkov združujemo znanja od zunanjih tujih strokovnjakov in znanja iz naših dolgoletnih izkušenj iz projektov, ki stremijo k uveljavljanju trajnostnih načel v vseh segmentih družbe. Upoštevamo in apliciramo mednarodno priznane metodologije na področju trajnostnih dogodkov: ISO standard (ISO 20121), British standard (BSI 8900-8901), SSET – Sustainable Sport and Event Toolkit, kanadski standard Z2010-10 idr.

Ekipa Čiste zmage je svetovalec za trajnostne elemente pri tekmovanju v smučarskih skokih v Planici. Planica kot eden največjih športnih dogodkov in praznikov v Sloveniji ima s svojim delovanjem ogromen vpliv tako v Sloveniji kot v svetu in letos so se zavezali, da bodo tekmovanja FIS svetovnega pokala v smučarskih skokih organizirali in izvedli kot trajnostne športne dogodke, ki bodo pustili pozitivno zapuščino naravnemu in družbenemu okolju.

III. Trajnostni elementi Planice 2013

Planiške skakalne prireditve imajo zaradi lege prizorišča (na robu Triglavskega narodnega parka) velik vpliv na okolje in družbo. Dogodek v sebi nosi sposobnost, predvsem pa odgovornost, da poskrbi za naravno in družbeno okolje – za naše in prihodnje generacije.

Organizacijski komite Planica se zavezuje, da bo tekmovanja FIS svetovnega pokala v smučarskih skokih organiziral in izvedel kot trajnostne športne dogodke, ki bodo pustili pozitivno zapuščino naravnemu in družbenemu okolju.

Zaveza k trajnostnim športnim dogodkom v Planici:

http://www.planica.si/resources/files/pic/doc/2013/Planica_za_trajnostni_razvoj_-_zaveza.pdf.

Za uresničevanje svoje vizije so si zadali [ukrepe na različnih ravneh na področjih](#) mobilnosti, hrane in pijače, ravnanju z odpadki in vključevanju lokalne skupnosti.

Eden ključnih vplivov prireditve v Planici je **mobilnost** udeležencev. Največ izpustov toplogrednih plinov v zvezi s športnim dogodkom nastane zaradi prevozov obiskovalcev in športnikov. Glavni cilj je razvoj prometa v smeri zmanjšanja uporabe fosilnih goriv in posledično zmanjšanje onesnaževanja zraka in zmanjševanje vplivov na podnebne spremembe. Potovanje z javnim prevozom veliko pripomore k zmanjševanju izpustov, predstavlja pa tudi cenejši in manj stresen način prevoza, saj ljudje nimajo težav s parkiranjem in čakanjem v koloni. Ena izmed letošnjih aktivnosti je spodbuditi ljudi, naj pridejo z vlakom in avtobusom, ali pa naj si vsaj delijo prevoz. Ponujajo 50-odstotni popust na vožnjo z vlakom do Jesenic in nato brezplačno z avtobusom do Planice. Spodbujajo tudi k deljenju prevoza – odprli so dogodek za skupni prevoz na spletni strani www.prevoz.org.

Z VLAKOM V PLANICO

CARPOOLING

Pozornost namenjajo **skrbi za dediščino in ozaveščanje ljudi** z odgovorno interakcijo med vsemi vpletenimi. Z [likovnim natečajem Planica in otroci](#), ki poteka že vrsto let in se ga udeležuje veliko število osnovnih šol, spodbujajo kreativnost in razmislek na temo varovanja narave, s čimer želijo razviti njihov pozitiven odnos do okolja.

DEDIŠČINA

Naslednji večji poudarek je **gostinstvo in turizem**, ki naj stremita k ohranjanju okolja in skrbi za stabilno in zdravo gospodarstvo. Ponudba hrane na dogodku se bo usmerila na domače pridelano in sezonsko hrano, poleg tega bodo hrano servirali s čim manj embalaže.

Najboljši **odpadek** je tisti, ki ne nastane, zato se pri načrtovanju prireditve skušajo izogniti nepotrebni embalaži, izdelkom za enkratno uporabo in izdelkom iz snovi, ki se jih ne da reciklirati. Pred in med samim dogodkom bodo poskrbeli, da se bo vsak posameznik zavedal odgovornega ravnanja z

odpadki. Za odpadke, ki bodo vseeno nastali, bodo postavljeni zabojniki za ločevanje s sporočili o primernem ločevanju.

Poudarjajo tudi pomen **medgeneracijske odgovornosti in solidarnosti**. Z ohranjanjem zdravega okolja in naravnih virov bodo lahko zadovoljevali in upoštevali tudi potrebe prihodnjih generacij. Poudarek je na krepitvi socialne kohezije, mreži odnosov in **lokalnih skupnosti**. Pri načrtovanju in na samem dogodku bodo dajali prednost lokalnim izvajalcem/podizvajalcem/dobaviteljem.

Organizacijski komite Planica se je zavezal za **dolgoročno delovanje** po načelih trajnostnega razvoja ter za stalne izboljšave skladno z načrtom aktivnosti, ki ga bodo sprejeli pred vsakoletnim tekmovanjem. Zavezali so se, da bodo ravnali skladno z veljavno zakonodajo in da bodo k trajnostnemu ravnanju spodbujali tudi ostale deležnike športnega dogodka: športnike, obiskovalce, sponzorje, izvajalce storitev, dobavitelje izdelkov in lokalno skupnost.

IV. Kratek zgodovinski pregled in primeri dobrih praks trajnostnih športnih dogodkov

Skrb za okolje kot integralni del olimpizma je bila zapisana v [Olimpijsko listino leta 1996](#). Dodan je bil odstavek, ki Mednarodnemu olimpijskemu komiteju (MOK) nalaga odgovornost za spodbujanje in podpiranje odgovorne skrbi za okolje, spodbujanje trajnostnega razvoja v športu in skrb, da potekajo olimpijske igre v pogojih, kjer odgovorno skrbijo za zaščito okolja. MOK je odgovoren tudi za izobraževanje vseh udeležencev olimpijskega gibanja o pomembnosti trajnostnega razvoja. Poleg športa in kulture je tako skrb za okolje postala integralna razsežnost olimpizma. Leta 2006 je Mednarodni Olimpijski komite pripravil Priročnik o športu, okolju in trajnostnem razvoju.

Evropska komisija je leta 2007 izdala [Belo knjigo o športu](#), v kateri športu nalaga tudi podporo trajnostnemu razvoju. Spodbuja okoljsko zdrav menedžment, ki med drugim obsega okolju prijazna javna naročila, zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov, energetska učinkovitost, odstranjevanje odpadkov ter varovanje zemlje in zaščito vodnih virov.

[Agenda 21 za olimpijsko gibanje](#)

Komisija za šport in okolje Mednarodnega olimpijskega komiteja je *Agenda 21 za olimpijsko gibanje* sprejela na svoji 3. svetovni konferenci v Rio de Janeiru. Dokument je navdihnila Agenda 21, ki je bila sedem let prej sprejeta na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju, prav tako v Rio de Janeiru. *Agenda 21 za olimpijsko gibanje* je namenjena članom olimpijskega gibanja in vsakomur, ki sodeluje v športu in deli olimpijske vrednote. Vodstvenim organom na področju športa ponuja načine za vključitev trajnostnega razvoja v politike ter predstavlja različne pobude, ki vsakemu posamezniku omogočajo aktivno skrb za okolje v zvezi s športnimi dejavnostmi. Namen *Agende 21 za olimpijsko gibanje* je spodbuditi člane gibanja k aktivnemu prispevanju k trajnostnemu razvoju planeta.

Olimpijske igre – napredek skozi čas

Organizacija olimpijskih iger s pomembnim gospodarskim, družbenim in okoljskim vplivom pusti trajni pečat na državo gostiteljico in njene prebivalce. Zavedanje, predvsem pa aktivnosti za zagotavljanje pozitivne zapuščine so se v zadnjih letih razvijale od skromnih začetkov v Sydneyju, do prvih celovito trajnostno zasnovanih olimpijskih iger London 2012:

Sydney 2000

Ključni okoljski dosežki so bili dostopnost z javnim prevozom, električna energija iz obnovljivih virov, uporaba

trajnostnih gradbenih materialov, recikliranje gradbenih odpadkov in vode ter ohranjanje mokrišč. Med letoma 1998 in 2000 je bilo po vsej avstralski celini posajenih štiri milijone dreves.

Salt Lake City 2002

V Utahu je bilo zasajenih več kot 100.000 dreves in več kot dva milijona po vsem svetu. Reciklirana energija iz ohlajanja prireditvenih dvoran je bila uporabljena za ogrevanje toaletnih prostorov na prizorišču. V sistemu za ohlajanje in prezračevanje je bil uporabljen ozonu neškodljiv plin.

Atene 2004

V grški prestolnici je bilo zasajenih več kot milijon velikih grmov, 290.000 dreves in 11 milijonov pritlikavih dreves. Uporabili so okolju prijazne gradbene materiale, nove tehnologije na področju energije in okolju prijazna vozila. Pred igrami so mesto Atene očistili nešteti oglaševalskih panojev, ki so že skoraj prekrili arhitekturne lepote in zgodovinske znamenitosti mesta.

Torino 2006

Skrb za okolje je bila v Torinu prvič določena kot ključni element zimskih olimpijskih iger. Organizacijski odbor je pridobil mednarodna certifikata ISO 14001 in EMAS. Razvit je bil program Hector (Heritage Climate Torino) za ozaveščanje o vprašanih podnebni spremembi in oglično izravnavo izpustov toplogrednih plinov z naložbami v obnovo gozdov, energetska učinkovitost in obnovljive vire energije. Okoljski program torinskih iger je vseboval tudi okoljske revizije gradbišč ter ekološke združljivosti začasnih lokacij. Pripravili so kriterije za zelena javna naročila in sistem potrdil za sponzorje, ki so v zvezi z okoljem prevzeli določene zaveze.

Peking 2008

Pekinške igre so bile kljub nekaterim ukrepom za zmanjšanje okoljskega odtisa dogodka precejšen korak nazaj. Odnos organizatorjev do lokalnega prebivalstva je bil brezobziren, vključno z obširnimi izseljevanjem. Prav tako se organizatorji niso obremenjevali z zapuščino iger – predimenzionirani objekti po igrah neuporabljeni samevajo na prizoriščih.

Vancouver 2010

Ko se je Vancouver potegoval za organizacijo olimpijskih in paraolimpijskih iger, so ustanovili neprofitno društvo "2010 Legacies Now", katerega cilj je bil lokalni skupnosti zapustiti več kot zapuščino iz "opeke in malte". Društvo si je v partnerstvu z lokalnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami, zasebnim sektorjem in vlado prizadevalo za trajnostno zapuščino v športu in rekreaciji, umetnosti, pismenosti in prostovoljstvu. Vancouverski organizacijski odbor je prvič v zgodovini olimpijskih iger zastavil cilje na različnih področjih trajnosti: odgovornost, skrb za okolje in zmanjšanje vplivov, socialna vključenost in odgovornost, udeležba in sodelovanje avtohtonih prebivalcev, gospodarske koristi in šport za trajnostno življenje.

London 2012

Organizatorji londonskih olimpijskih in paraolimpijskih iger so organizacijo iger dobili tudi zato, ker so se v svoji kandidaturi zavezali, da bodo zasnovali in izpeljali prve celovite trajnostne olimpijske igre moderne dobe. Vsi dogodki in z njimi povezane aktivnosti naj bi bili praktični pozitivni primeri trajnosti. "London 2012 Sustainability Plan" se je osredotočil na 5 prioritetenih področij: podnebne spremembe, odpadki, biotska raznovrstnost, vključenost in zdravo življenje. Organizatorji so v sodelovanju z globalno naravovarstveno organizacijo World Wildlife Fund (WWF) in socialnim podjetjem BioRegional razvili koncept "One Planet Olympics", pri čemer en planet simbolizira življenje in delovanje v okviru nosilne sposobnosti planeta. Londonske igre naj bi z vizijo "uporabiti moč iger za spodbujanje sprememb" pokazale, kako spremembe v načinu gradnje, poslovanja, potovanja, dela in tekmovanja lahko pripomorejo k srečnejšemu in zdravemu življenju v okviru razpoložljivih naravnih in človeških virov.

Organizacija iger je potekala skladno z britanskim standardom BS 8901 (Sustainability Management System for Events), ki od organizatorjev zahteva, da prepoznajo in razumejo učinke svojih dejavnosti na okolje, družbo in gospodarstvo ter vzpostavijo ukrepe za zmanjšanje negativnih vplivov.

Organizatorji londonskih olimpijskih in paraolimpijskih iger so si zadali cilj, da 75 % sredstev porabijo za trajne dobrine. Pred začetkom izgradnje olimpijskih objektov in parka so bili na kraju dogodka soočeni z zapuščenimi industrijskimi objekti ter z ostanki težkih kovin, gnojil, olja in drugih nevarnih snovi močno onesnaženim okoljem. Kar 90 % gradbenih odpadkov, ki so nastali pri rušenju objektov in visokonapetostnih daljnovodov, so ponovno uporabili pri gradnji olimpijskih objektov. Dekontaminirali so 2 milijardi ton zemlje.

Problem predimenzioniranih športnih objektov so reševali z inovativnim oblikovanjem, kar je po zaključku olimpijskih iger omogočilo zmanjšanje objektov ter prilagoditev manjšim tekmovalnim in rekreativnim potrebam. Nekatere objekte so ali še bodo popolnoma odstranili. Vsi objekti omogočajo dostop in uporabo osebam z različnimi posebnimi potrebami. Transport gradbenega materiala in odpadkov so s cest uspeli umakniti na vlak in ladje ter pomembno zmanjšali izpuste CO₂.

Organizatorji londonskih olimpijskih iger so na številnih področjih izpolnili zelo visoka merila okoljske, družbene in ekonomske trajnostnosti. To so jim omogočila navdihujoča vizija, celovita trajnostna strategija in nenadnje tudi zajetna finančna sredstva, ki so jih v največji meri zagotovili sponzorji. Med njimi pa najdemo tudi vrsto mednarodnih korporacij, ki dobiček ustvarjajo z netrajnostnimi, zdravju, okolju in družbi škodljivimi izdelki in storitvami (Coca Cola, Mc Donalds, British Petroleum, Dow, PG...). Politika sprejemanja sponzorskih sredstev tako ostaja pomembna priložnost za izboljšave organizatorjem bodočih iger.

Neolimpijske dobre prakse

Številne primere trajnostnih, predvsem okoljsko odgovornih praks najdemo tudi med manjšimi, neolimpijskimi športnimi dogodki:

Kolesarska dirka Tour de Romandie

Organizatorji tega najpomembnejšega športnega dogodka v francoskem delu Švice so leta 2010 v sodelovanju z AISTS (International Academy of Sports Science and Technology) zastavili 3-letno trajnostno strategijo na področju transporta in odpadkov. Poleg ozelenjevanja samega tekmovanja je poudarek na promociji kolesarjenja kot trajnostnega načina mobilnosti in javnega prevoza.

Foyer Nordstadsemi, pol-maraton v Luxembourggu

Konec marca, ko se vsako leto odvija to tekmovanje, je v Luxembourggu vreme zelo nestanovitno. V letih 2008 in 2009 je bil tek zaradi hudega dežja skoraj odpovedan, tekmovalcev je bilo vedno manj in organizatorji so se zavedali, da morajo nekaj ukreniti v zvezi s podobo dogodka, če želijo privabiti tekmovalce in ohraniti dogodek pri življenju. Z enostavnimi okoljskimi izboljšavami (zmanjšanje porabe papirja in plastenk, uporaba biorazgradljivih kozarcev) in učinkovitimi komunikacijskimi prijemi (ekološke počitnice kot nagrade za zmagovalce, donacija dobrodelni organizaciji kot ogljična izravnava tekmovanja, doniranje dela startnine Rdečemu križu) je tekmovanje postalo zanimivo za medije, zaslovelo kot "zelena tekma" in pritegnilo številne tekmovalce ter različne partnerje.

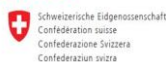
Okoljski program Francoske teniške zveze in turnirja Roland Garros

V Franciji igra tenis 4 milijone ljudi. Francoska teniška zveza (Fédération Française de Tennis) je leta 2008 oblikovala celovito trajnostno politiko in 3-letni akcijski načrt, ki vsebuje številne vidike delovanja zveze, izvedbe turnirja Roland Garros, prenove objektov ter okoljskega ozaveščanja športnikov in obiskovalcev turnirja.

Zelena iniciativa US Open

Organizatorji največjega ameriškega teniškega turnirja US Open so leta 2008 začeli pilotni program US Open Green Initiative, ki se je v naslednjih letih dopolnjeval s ciljem, da turnir postane okoljsko odgovoren dogodek. V letu 2011 so zastavili obširen program aktivnosti na področjih recikliranja in kompostiranja (papirja, teniških žogic, odpadnih olj, živil), mobilnosti (uporaba hibridnih vozil in spodbujanje uporabe javnega prevoza), energetike, hrane (lokalna, ekološko pridelana hrana in biorazgradljivi pribor), spominkov in ozaveščanja navijačev.

Swiss Contribution

Projekt je podprt z donacijo Švice v okviru Švicarskega prispevka razširjeni Evropski uniji. Projekt delno sofinancira tudi Zavarovalnica Triglav.